

Er reyklaust tóbak lyf að mati lækna?

Pétur Heimisson
heimilislæknir
petur@hsa.is

Eyjólfur Þorkelsson
almennur læknir
eyjolfur.thorkelsson@gmail.com

Frumvarpi um breytingar á lögum um tóbaksvarnir og lögum um verslun með áfengi og tóbak (þingskjal 641, 499. mál) er sérstaklega ætlað að sporna gegn tóbaksnotkun ungs fólks. Efnislega eru undirritaðir sammála frumvarpinu og því hugsi yfir umsögn sem Lúdvík Ólafsson lækningaforstjóri og Þorsteinn Blöndal yfirlæknir gáfu í nafni Heilsugæslu höfuðborgarsvæðisins.

Prennt kom okkur einkum á óvart:

1. Umsögnin er algjörlega andstæð okkar mati á frumvarpinu, og ekki bara okkar heldur líka mati landlæknis, Hjarta-verndar og Krabbameinsfélagsins.
2. Annar þeirra sem undirrita hana er einn ötulasti klíníski tóbaksvarnalæknir síðustu áratuga.
3. Umsögnin er gefin í nafni þess vinnustaðar sem hýsir flesta heimilislækna landsins og er okkur spurn hvort þeir séu almennt sammála mati Lúdvíks og Þorsteins.

Inntak umsagnarinnar er andstaða við bann á reyklusu tóbaki, sbr. „... hvers vegna verið er að banna, vegna heilsufarsáhrifa, allt munntóbak sem er saklausara en reykttóbak sem er leyfð vara.“ og „Vel hreinsað efni eins og sænska snusið hefur mun lægri sjúkdómáttíðni í för með sér en

annað minna hreinsað munntóbak.“ Sérkennilegust er þó setningin: „Þó ekki sé verið að mæla með tóbaksnotkun yfirleitt eða nikótíníkn verður ekki hægt að fullyrða annað en að ávinningur sé í því fyrir hvern og einn að nota alfarið munntóbak í stað reykinga.“

Þetta kemur hornrétt á það sem við töldum viðurkennda þekkingu, nefnilega:

1. Reyklaust tóbak á fyrst og síðast að bera saman við „náttúrulegt ástand“ - tóbaksleysi en ekki tóbaksreykingar. Það er alkunna að reykingar eru sennilega sú hættulegasta iðja sem þekkest og er því flest hættuminna en reykingar, jafnvel þó verulega skaðlegt sé.
2. Afleiðingar af notkun reyklusu tóbaks eru óþekktar. Annað er ekki hægt að fullyrða, og allt tal um skaða eða skaðleysi byggir ekki á sannreindum vísindum. Afar fáar haldgóðar rannsóknir hafa verið gerðar á notkun þess og langtímaáhrifunum en þær hafa þó bent meðal annars til hærri dánartíðni af kransæðastíflu og aukinnar tíðni krabbameins í meltingarfærum. Þessu voru gerð góð skil í „kerfisbundnu yfirliti“ (*systematic review*) sem unnið var fyrir norsk heilbrigðisýfirvöld 2005 (Virkingar af snusbruk, Dybing E, et al.)
3. Nokkrar rannsóknir töluðu fyrir reyklusu tóbaki sem leið til reykleysis. Þær voru margar hannaðar af Swedish Match (stórum snusframleiðanda) sem þó var svo forhert að láta leppa eins og fyrirtæki Lars Ramström vinna þær og aðkomu SM var hvergi getið. Gunilla Bolinder (sænskur doktor í reyklusu tóbaki) upplýsti þetta eftirminnilega á alþjóðlegu tóbaksvarnarþingi um árið og ótrúlegt að nokkur gleymi því sem á annað borð vissi. Árangurinn af snusi sem leið til reykleysis er þannig í besta falli óviss. Dæmi sýna einnig að allt eins líklegt er að notendur munntóbaks reyki einnig.

4. Helsti markhópur framleiðenda munntóbaks er ekki fólk á miðjum aldri sem vill hætta að reykja heldur ungt fólk með litla eða enga reykingasögu. Í munntóbakið blanda framleiðendur efnunum til að bæta bragð, gefa góða lykt og auðvelda upptöku nikótíns. Ekki eru nema 30 ár síðan sigarettuframleiðendur gerðu nákvæmlega hið sama í nákvæmlega sama tilgangi – laða nýja notendur að.
5. Notendur munntóbaks eru mun útsettari fyrir nikótíni en reykingamenn. Að jafnaði eru þeir með í vörinni í um 9-12 klukkustundir daglega; vel þekkt er að sumir nota það jafnvel í svefni.

Vel má vera að þessi sjónarmið okkar byggji ekki á nýjustu rannsóknum. Við biðjum því Lúdvík og Þorstein að upplýsa okkur:

1. Hver er heilsufarsleg áhætta (AR) munntóbaksnotkunar og hver er hlutfallsleg áhætta (RR) þegar borið er saman við tóbaksleysi?
2. Hvað sýna rannsóknir um árangur af munntóbaki sem meðferð til reykleysis?
3. Hvernig kemur snusið út borið saman við nikótínlyf ellegar varenicín og bupropíon?
4. Hvert er NNT (*number-needed-to-treat*) ef ávísað er munntóbaki?
5. Nú þegar menn eru í fúlustu alvöru farnir að ræða „end-game“ í tóbaksvörnum, það er að sigarettur hverfi af markaði, er þá rökrétt að hampa annarri tegund af tóbaki – og að það séu læknað sem geri það?

Við lýsum eftir skoðunum lækna og annarra heilbrigðisstarfsmanna á þessu máli.

Egilsstöðum, á þorra 2013